

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Βιβλίο εκπαιδευτικού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Εικόνα εξωφύλλου:

Γιάννης Κεφαλληνός: Ο Μέγας Αλέξανδρος
(από αρχαίο νόμισμα). Πριν από το 1948.

Ξυλογραφία, διάμετρος 10,3 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΝΕΣΤ. ΜΠΟΥΡΑΣ – ΚΩΝΣΤ. ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ – ΑΝΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ
ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Συντονισμός για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και
Επιμέλεια της έκδοσης:
Νικόλαος Ραγκούσης

Υπεύθυνος ανατύπωσης για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:
Σωτήριος Γκλαβάς, Σύμβουλος Π.Ι.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗΣ

ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Α. ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ και το Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο (ΦΕΚ 303^B/13-3-2003, σελ. 3.814), κατά το Γ' Τρίμηνο της Γ' τάξης Γυμνασίου, διδάσκεται ένα συγκεκριμένο έργο της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, προκειμένου οι μαθητές να ασκηθούν στην κατανόηση εκτενέστερων αποσπασμάτων συνεχούς κειμένου. Για τον σκοπό αυτό έχουν επιλεγεί αποσπάσματα από την **Αλεξάνδρου Ανάβαση** του Αρριανού, ώστε να γνωρίσουν οι μαθητές τον Αλεξάνδρο όχι μόνο ως στρατιωτική και πολιτική ιδιοφυΐα, αλλά και ως άνθρωπο στις σχέσεις του με τους στρατιώτες του, τους φίλους και τους αντιπάλους του.

Θα πρέπει, επομένως, κατά τη διδασκαλία των επιλεγέντων αποσπασμάτων το βάρος να δοθεί στην ερμηνεία του κειμένου και συγκεκριμένα στην κατανόηση των ανθρώπινων ενεργειών, του χαρακτήρα των εμπλεκόμενων προσώπων, την πολιτική και πολιτιστική σημασία της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου.

Γι' αυτό και το διδακτικό βιβλίο έχει διαφορετική δομή από τα ως τώρα διδασκόμενα εγχειρίδια της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας:

- 1) Δεν αποτελεί ανθολόγιο αυτοτελών κειμένων για γλωσσική διδασκαλία,
- 2) Το κείμενο, εκτός από τα γλωσσικά, συνοδεύεται και από αρκετά ερμηνευτικά σχόλια και
- 3) Δεν περιλαμβάνεται στο βιβλίο αυτό, που θα διδαχθεί το Γ' Τρίμηνο, θεωρία Ετυμολογίας, Γραμματικής και Συντακτικού.

Παρά ταύτα, επειδή πρόκειται για το τελευταίο Τρίμηνο του γυμνασιακού κύκλου, θα πρέπει ο διδάσκων να βρει την ευκαιρία για ασκήσεις επαναληπτικές στα κυριότερα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα, ιδιαίτερα όσα διδάχθηκαν στα δύο πρώτα Τρίμηνα της Γ' τάξης. Τον σκοπό αυτό εκπληρώνουν οι ενδεικτικές ασκήσεις του σχολικού βιβλίου, τις οποίες ο διδάσκων έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ή να αντικαταστήσει με άλλες.

Για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του μαθητή παρατίθενται μετά από κάθε απόσπασμα κάποιοι λεξιλογικοί πίνακες, όχι μόνο για να γίνει φανερή η συνέχεια και η εξέλιξη της γλώσσας μας, αλλά και για να αντλεί ο διδάσκων υλικό για άσκηση σχετική με την ετυμολογία και τη σημασία των λέξεων. Οι πίνακες αυτοί περιλαμβάνουν λεξιλόγιο, το οποίο, κατά μεγάλο μέρος, δεν έχει διδαχθεί ο μαθητής στις προηγούμενες τάξεις.

Τα αποσπάσματα του σχολικού εγχειριδίου προέρχονται από τα Βιβλία Α', Β', Ε' και Ζ' της Αλεξάνδρου Ανάστασης του Αρριανού. Ενδιάμεσα υπάρχουν σύντομες συνδετικές περιλήψεις των παραλειπόμενων κεφαλαίων, οι οποίες επιβάλλεται να διαβάζονται και να σχολιάζονται με τη βοήθεια των χαρτών και του χρονολογικού πίνακα του σχολικού βιβλίου, ώστε ο μαθητής να μπορεί να παρακολουθήσει τη πορεία της εκστρατείας του Αλεξάνδρου.

Επισημαίνεται ότι ο τρόπος διδασκαλίας των αποσπασμάτων πρωτότυπου κειμένου είναι ο ίδιος με εκείνον που υποδεικνύεται για τα κείμενα των 12 ενοτήτων του βιβλίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου», δηλαδή προηγείται η προσπάθεια κατανόησης του κειμένου και ακολουθεί η άσκηση μετάφρασής του που στηρίζεται στην πρώτη κατανόηση.

Β. ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προτού αρχίσουμε τη διδασκαλία του κειμένου, χρειάζεται να γίνει ένας λεπτομερής προγραμματισμός της ύλης, ώστε να αξιοποιηθούν αποδοτικά οι προβλεπόμενες από το Πρόγραμμα Σπουδών είκοσι (20) διδακτικές ώρες.

Παρατίθεται ενδεικτικός προγραμματισμός.

Α/Α	ΕΝΟΤΗΤΑ	ΚΕΦ.	ΩΡΕΣ
1	Εισαγωγή		1
2	Γρανικός (Αλέξανδρος και Παρμενίων	Α, 13,3-7	2
3	Ο Αλέξανδρος μπαίνει στη μάχη	Α, 15,3-8	3
4	Συμπεριφορά του Αλεξάνδρου μετά τη μάχη του Γρανικού	Α, 16,4-7	2
5	Ο Αλέξανδρος και ο γιατρός του	Β, 4,9-11	2
6	Η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς την οικογένεια του Δαρείου	Β, 12,3-8	3
7	Αλέξανδρος και Πώρος	Ε, 18,4-6 19,1-3	1 2
8	Ο θάνατος του Αλεξάνδρου	Ζ, 26,1-3	2
9	Γενική Θεώρηση, με στοιχεία από το Ζ, 28-30		2
	Σύνολο διδακτικών ωρών		20

Αναλυτικότερα, κατά κεφάλαιο οι διδάσκοντες θα πρέπει να έχουν υπόψη του τα εξής:

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τη διδασκαλία της εισαγωγής θα διατεθεί μία (1) διδακτική ώρα. Θα επιστημανθούν τα βασικά στοιχεία που αναφέρονται στον Αρριανό και το έργο του (Κεφ. Ι, ΙΙ, ΙΙΙ) καθώς και το ιστορικό πλαίσιο της εκστρατείας (Κεφ. VIII). Στα υπόλοιπα κεφάλαια (IV, VI, VII) μπορεί να γίνει παραπομπή κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του κειμένου. Στο κεφ. V θα γίνει αναφορά, όταν γίνει η τελική αποτίμηση του ιστορικού και της προσωπικότητας του Αλεξάνδρου.

II. ΚΕΙΜΕΝΟ

1. ΒΙΒΛΙΟ Α΄

• Η μάχη του Γρανικού

• Στη σύντομη περίληψη των κεφ. 1-13,2, με τη βοήθεια των χαρτών του σχολικού εγχειριδίου επισημαίνουμε την καταστροφή της Θήβας, την πορεία του Αλεξάνδρου από τη Μακεδονία ως τη διάβαση του Ελλησπόντου και την άφιξή του στον Γρανικό ποταμό.

Α΄ Κεφ. 13,3-7 (Δύο διδακτικές ώρες)

Καταρχήν επισημαίνεται ότι η απόφαση των Περσών σατραπών να ανακόψουν την προέλαση του Αλεξάνδρου είχε ληφθεί στη σύσκεψη της Ζέλειας, μετά την απόρριψη του σχεδίου του Μέμνονα, που πρότεινε να παρασύρουν τον Αλέξανδρο στο εσωτερικό, καταστρέφοντας παράλληλα τη χώρα (Α, 12,8), τακτική την οποία ακολούθησαν πολλοί στρατιωτικοί ηγέτες αργότερα.

Στη συνέχεια (Κεφ. 13, Α, 3-7) τονίζονται οι διαφορετικές απόψεις Παρμενίωνα και Αλεξάνδρου για τη διεξαγωγή της μάχης. Ο Παρμενίων ενεργεί ως επιτελικός αξιωματικός. Λαμβάνει υπόψη του τα τοπογραφικά και χρονικά δεδομένα και το ηθικό του στρατού. Ο Αλέξανδρος στην περίσκεψη του Παρμενίωνα αντιπαραθέτει την αυτοπεποίθηση και την ορμητικότητά του, το φρόνημα των Μακεδόνων και την απίστευτη δύναμη του στρατού του. Η απόρριψη της πρότασης του Παρμενίωνα σημαίνει άμεση επίθεση.

• Από τις ασκήσεις, στην 7η οι τύποι που ζητούνται είναι:

στρατοπεδεῦσαι - στρατόπεδο

αὐλισθῆναι - καταυλισμός

διαβαλεῖν - διαβολή

καθίστασθαι - κατάσταση

ἐπικείσονται - επίθεση

ξυντεταγμένοι - σύνταξη

Β' Κεφ. 15,3-8 (Τρεις διδακτικές ώρες)

• Στην περίληψη των κεφ. 14-15,2, με τη βοήθεια των σχετικών διαγραμμάτων του σχολικού βιβλίου, δίνεται η διάταξη των αντιπάλων δυνάμεων, για να αντιληφθούν στη συνέχεια οι μαθητές το βασικό σχέδιο της επίθεσης των Μακεδόνων και της αντίστασης των Περσών. Επιπλέον μπορούν να δοθούν και τα εξής στοιχεία:

Η διάταξη των αντιπάλων δυνάμεων. Οι Μακεδόνες είχαν παρατάξει όλες τις δυνάμεις τους, ιππείς και πεζούς, στην πρώτη γραμμή, κατά μήκος του ποταμού. Το πεζικό είχε τοποθετηθεί στο κέντρο και το ιππικό στα άκρα. Η αναλογία του ιππικού στο σύνολο της δύναμης της πρώτης γραμμής, σε σχέση με το πεζικό ήταν εξαιρετικά υψηλή, φθάνοντας το 1 προς 3. Τη δεξιά πτέρυγα διοικούσε ο ίδιος ο Αλέξανδρος και την αριστερή ο Παρμενίων.

Από την άλλη μεριά οι Πέρσες είχαν τοποθετήσει μπροστά το ιππικό (20.000) και πίσω τους εμπειροπόλεμους Έλληνες μισθοφόρους (20.000). Μάλιστα η ενέργειά τους να μεταβάλλουν την αρχική τους παράταξη, μεταφέροντας δυνάμεις από το κέντρο στο αριστερό κέρασ, για να αντιμετωπίσουν το δεξιό κέρασ των αντιπάλων, όπου βρίσκεται ο Αλέξανδρος, αποδείχθηκε λανθασμένη, γιατί εξασθένησαν την παράταξή τους. Ο κύριος σκοπός τους ήταν να επιτύχουν την εξόντωση του Αλεξάνδρου, ο οποίος κατάλαβε το σφάλμα της παράταξής τους και μετέβαλε το σχέδιο της επίθεσης.

• Το σχέδιο της μάχης. Κατά την ώρα που επικρατούσε «σιγή πολλή ἀφ' ἑκατέρων», καθώς οι Πέρσες «ἀνέμενον τοὺς Μακεδόνας, ὅποτε ἐσθήσονται ἐς τὸν πόρον, ὡς ἐπικεισόμενοι ἐκβαίνουσιν», ο Αλέξανδρος μετέβαλε το σχέδιο της μάχης, που απέβλεπε στην παραπλάνηση του εχθρού (αφού είδε τη διάταξη των εχθρών, εκτίμησε τις αδυναμίες της και οργάνωσε τον τρόπο επίθεσης). Πρωταρχικός σκοπός του σχεδίου ήταν να δημιουργήσει προγεφύρωμα, να το διατηρήσει και να το διευρύνει, για να επιτύχει στη συνέχεια ρήγμα στο εχθρικό μέτωπο.

Η επίθεση άρχισε με τις δυνάμεις του Αμύντα και του Σωκράτη, οι οποίες μπήκαν πρώτες στο ποτάμι, κατευθυνόμενες λοξά δεξιά, προς το αριστερό μέρος των Περσών εκεί όπου «καὶ τὸ κράτιστον τῆς Περσικῆς ἵππου ταύτη ἐπετέτακτο, οἱ τε Μήμενος παῖδες», με σκοπό να παραπλανήσουν τον εχθρό, πράγμα που έγινε τελικά. Η κύρια επίθεση θα γινόταν στο εξασθενημένο σημείο της εχθρικής παράταξης από τον ίδιο τον Αλέξανδρο, που βρισκόταν στο δεξιό άκρο της παράταξής του, μαζί με τους εταίρους του.

• Το κεφ. 15 αφορά τη διεξαγωγή της μάχης. Η μάχη εξελίχθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση η νίκη κλίνει προς την πλευρά των Περσών, γιατί πλεονεκτούν ως προς τον οπλισμό και την υψηλότερη θέση στην οποία βρίσκονται. Αντίθετα οι Μακεδόνες μειονεκτούν, γιατί έχουν να αντιμετωπίσουν, εκτός από την πληθώρα των εχθρικών βελών, το ορμητικό ρεύμα του ποταμού και το ασταθές έδαφος, λόγω της ολισθηρότητας του πυθμένα. Φάνηκε προς στιγμή ότι η γνώμη του Παρμενίωνα για αναβολή της μάχης ήταν δικαιολογημένη. Η περιγραφή της μάχης δίνεται από τον Αρριανό με λεπτομέρειες, ενώ η ένταση και η διάρκειά της απεικονίζονται με την κατάλληλη επιλογή των λέξεων και τη χρήση παρελθοντικών χρόνων.

Στη δεύτερη και καθοριστική φάση η μάχη κλίνει προς την πλευρά των Μακεδόνων. Ο Αλέξανδρος, επικεφαλής όλου του ιππικού, υπό τους ήχους των σαλπύγγων και αλαλαγμών, όρμησε μέσα στο ποτάμι, προς τα αριστερά, προσπαθώντας να διευρύνει το μέτωπο, για να μη του επιτεθούν οι Πέρσες από τα πλάγια, ενώ θα βγαίνει από το ποτάμι. Φθάνοντας στο σημείο της όχθης που είχε επιλέξει για τη διάβαση, ανάμεσα στο σημείο που μάχονταν οι ΐδες του Αμύντα και του Σωκράτη και στο σημείο όπου είχαν φθάσει η κύρια δύναμη των υπασπιστών και οι τρεις τάξεις της μακεδονικής φάλαγγας, σταμάτησε και έδωσε διαταγή να στραφούν δεξιά και να επιτεθούν κατά μέτωπο στον εχθρό («ἐπί ὄρου», όπως αναφέρει ο Πολύαινος). Ταυτόχρονα και οι λοιπές τάξεις των Μακεδόνων περνούν το ποτάμι.

Έτσι πετυχαίνει να καλύψει τα πλάγια του, ενώ ταυτόχρονα χτυπάει τις εξασθενημένες, εκείνη τη στιγμή, δυνάμεις των Περσών και κατορθώνει να διαβεί το ποτάμι και να δημιουργήσει προγεφύρωμα, ύστερα από μεγάλη δυσκολία («χαλεπῶς καὶ μόλις», όπως γράφει ο Πλούταρχος). Η νίκη έχει αρχίσει πια να κλίνει προς την πλευρά των Μακεδόνων. Η τροπή της μάχης υπέρ των Μακεδόνων οφείλεται στον Αλέξανδρο, ο οποίος μάχεται στην πρώτη γραμμή. Η ορμητικότητα και η γενναϊότητά του εκδηλώνονται στη φάση αυτή της μάχης με μοναδικό τρόπο.

• Από τις ασκήσεις, στην 3η τα σημεία που φαίνεται η γενναϊότητα του Αλεξάνδρου είναι τα εξής: *οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο, ἐξελάνει καὶ αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ παίσας ἐς τὸ πρόσωπον τῷ ὄρατι καταβάλλει τὸν Μιθριδάτην, καὶ καταβάλλει καὶ τοῦτον Ἀλέξανδρος.*

Ανάλογη εκδήλωση της ορμητικότητας και της γενναϊότητας του Αλεξάνδρου αφηγείται ο Πλούταρχος στον Βίο Αλεξάνδρου (κεφ. 63) κατά την αρχή της μάχης εναντίον των Μαλλών αργότερα στην Ινδία. Το σχετικό απόσπασμα του Πλουτάρχου σε μετάφραση έχει ως εξής:

Όταν βρισκόταν εκεί ο Αλέξανδρος θέλησε να ιδή και την έξω θάλασσα, κι αφού κατεσκευάσε πολλά πλοία με κουπιά και σχεδίες, κατέβαινε αργά μέσα από τα ποτάμια. Αλλά το ταξίδι του αυτό δεν ήταν χωρίς δράση και πολέμους. Κάνοντας αποβάσεις κι επιδρομές εναντίον των πόλεων εκυρίευσε τα πάντα. Στη χώρα δε των καλουμένων Μαλλών που λέγεται πως είναι οι πιο πολεμικοί από τους Ινδούς, παρά λίγο να σκοτωθεί. Γιατί τους ανθρώπους τους έδωξε από τα τείχη με τα βέλη, αφού ετοποθέτησε σκάλα κι ανέβηκε πρώτος στο τείχος. Η σκάλα όμως έσπασε και οι ενεδρεύοντες κοντά στο τείχος βάρβαροι τον χτυπούσαν από κάτω. Έχοντας μαζί του πολύ λίγους, αφού στριφογύρισε, ρίχτηκε στο μέσο των εχθρών, και κατά τύχη στάθηκε ορθός. Και καθώς τινάχθηκε με τα όπλα του, φάνηκε στους εχθρούς σα να φερόταν μπροστά στο σώμα του ένα φως και κάποια οπτασία. Γι' αυτό στην αρχή έφυγαν και διασκορπίστηκαν. Όταν όμως τον είδαν με δύο υπασπιστάς του, όρμησαν εναντίον του και με ξιφη και με δόρατα, που κρατούσαν στα χέρια, τον επλήγωναν, ενώ εκείνος αντιστεκόταν. Ένας απ' αυτούς, αφού στάθηκε λίγο πιο μακριά, έριξε με το τόξο του το βέλος τόσο ορμητικά και βίαια, ώστε τρύπωσε το θώρακα και χώθηκε στα γύρω από το μαστό οστά του. Ο Αλέξανδρος υπέκυψε στην πληγή και το σώμα του έγερσε, ενώ εκείνος που τον χτύπησε όρμησε κατεπάνω του τραβώντας τη βαρβαρική του μάχαιρα. Στάθηκαν όμως μπροστά του ο Πευκέστας κι ο Λιμναίος και τραυματίστηκαν και οι δύο. Ο Λιμναίος πέθανε, ο Πευκέστας όμως άνθεξε κι ο Αλέξανδρος σκότωσε το βάρβαρο. Ο ίδιος παίρνοντας πολλά τραύματα, χτυπήθηκε τέλος με κόπανο στον τράχηλο και στήριξε το σώμα του στο τείχος, κοιτάζοντας προς τους εχθρούς. Στο μεταξύ όρμησαν γύρω του οι Μακεδόνες, τον άρπαξαν και χωρίς να αισθάνεται τα γύρω του συμβάντα τον έφεραν στη σκηνή του.

Πλουτάρχου, Βίος Αλεξάνδρου κεφ. 63,
μεταφρ. Α. Πουρνάρα, έκδ. Βιβλιοθήκη Παπύρου,
«Τα άπαντα των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων» χ. χρ.

Γ' Κεφ. 16,4-7 (Δύο διδακτικές ώρες)

- Επιστημαίνονται ο μικρός αριθμός των απωλειών των Μακεδόνων και τα μετά τη μάχη γεγονότα:
  - Η φιλοτέχνηση των είκοσι πέντε εφίππων ανδριάντων των νεκρών εταιρων.
  - Η απόδοση τιμών στους νεκρούς στρατιώτες και η παροχή προνομίων στους συγγενείς τους στη Μακεδονία.

- Το ενδιαφέρον του Αλεξάνδρου για τους τραυματίες.
- Η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς τους αντιπάλους.
- Η αφιέρωση των τριακοσίων πανοπλιών στην Αθηνά στην Ακρόπολη της Αθήνας και, κυρίως το περιεχόμενο της επιγραφής.

• Μπορούμε ακόμη, ολοκληρώνοντας τη μάχη του Γρανικού, να κάνουμε μια συνολική εκτίμηση του ύφους του συγγραφέα, με βάση τα στοιχεία της εισαγωγής και όσα άλλα έχουμε δώσει, ίσως, στους μαθητές, για να φανεί ο τρόπος της ιστορικής αφήγησης. Κυρίως τονίζουμε το επιλεγμένο λεξιλόγιο που αφορά στρατιωτική ορολογία (όπως λ.χ. καταστρατοπεδεύσαι, ἐς τάξιν καθίστασθαι, ἄγειν τὸν στρατόν, ἐς φάλαγγα ξυντεταγμένοι, ἐς τὸν ποταμὸν ἐσακοντίζοντες, ἐν τῇ προσβολῇ ἀπέθανον, ἔλαβε αἰχμαλώτους κτλ.). Επίσης τη χρήση παροντικών ή παρελθοντικών χρόνων και τη συχνή εναλλαγή τους, προκειμένου να περιγράψει πιο παραστατικά τις συνθήκες διεξαγωγής της μάχης.

Στο κεφ. 15 λ.χ. αρχίζει την αφήγηση με παρελθοντικούς (προσέσχον, ἔβαλλον, ἐμάχοντο, ἐκακοπάθουν, ἐπετέτακτο, ἐκινδύνευε, κατεκόπησαν, ἀπέκλιναν). Από τη στιγμή που μπαίνει στο ποτάμι ο Αλεξάνδρος, χρησιμοποιεί ενεστώτα (εμβάλλει, ξυντρίβεται, ἐξαλαύνει, καταβάλλει, ἐπελαύνει, παίει, ἀποκόπτει), όταν πρόκειται να περιγράψει ενέργειες του Αλεξάνδρου, ενώ, όταν αναφέρεται στους άλλους χρησιμοποιεί, κατά κανόνα, παρελθοντικούς χρόνους (ξυνειστήκει, διέβαινον, ἠγωνίζοντο, ἐπλεονέκτου, ἐμάχοντο). Με τον τρόπο αυτό κάνει πιο ζωντανή την περιγραφή των πράξεων του Αλεξάνδρου, τονίζοντας τον καθοριστικό ρόλο του στην εξέλιξη της μάχης. Άλλωστε, ας μην ξεχούμε ότι το έργο του είναι ιστορική μονογραφία για τον Αλέξανδρο.

Παρατήρηση

Η άποψη ότι φορέας της ιστορίας είναι η ηγετική προσωπικότητα είναι στωικής προελεύσεως (πρβλ. Βίους παράλληλους Πλουτάρχου), ξεκινά όμως από την εγκωμιαστική βιογραφία (πρώτο παράδειγμα ο «Αγησίλαος» του Ξενοφώντα). Το ερώτημα «ποιοι είναι οι φορείς της ιστορίας» είναι ένα από τα βασικά της σημερινής Φιλοσοφίας και Μεθοδολογίας της Ιστορίας. Οι μαρξιστές προβάλλουν τον άλλο πόλο: φορέας της Ιστορίας είναι το πλήθος. Βλ. το σατιρικό ποίημα του Μπερτ. Μπρεχτ «Ερωτήματα ενός εργάτη που διαβάξει».

2. ΒΙΒΛΙΟ Β΄

Κεφ. 4, 9-11 (Δύο διδακτικές ώρες)

Σε σχέση με τον Γόρδιο δεσμό, που μνημονεύεται στην περιλήψη και που είναι πιθανό να θελήσουν να συζητήσουν οι μαθητές, συνιστάται να δηλωθεί ότι η λύση που έδωσε ο Αλέξανδρος δεν αποτελεί βέβαια δείγμα μεγαλοφυΐας, εκφράζει όμως την αποφασιστικότητα και τη δύναμη του χαρακτήρα του, αρετές που τον καθιστούσαν ανυποχώρητο σε οποιεσδήποτε συμβατικές δυσκολίες και τον διέκριναν ως άνθρωπο της Δύσης από τους μοιρολάτρες της Ανατολής¹.

Σχετικά με την επιστολή του Παρμενίωνα προς τον Αλέξανδρο να φυλάγεται από τον γιατρό του, αναφέρεται ανάλογο περιστατικό με τον Πύρρο (βλ. σχόλια σελ. 41 στο βιβλίο μαθητή). Το αντίστοιχο κείμενο δίνεται απευθείας σε μετάφραση με τη σύσταση, αφού διαβαστεί, να εστιαστεί η συζήτηση στον τρόπο κατά τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ηγέτες των χρόνων εκείνων την έννοια της ανδρείας και τον βαθμό εκτίμησης που έτρεφαν για τους αντιπάλους τους:

«Στη συνέχεια ανέλαβε την εξουσία ο Φαβρίκιος. Τότε έφθασε στο στρατόπεδο κάποιος άνθρωπος φέρνοντας στον Φαβρίκιο μια επιστολή που είχε γράψει ο γιατρός του Πύρρου, στην οποία υποσχόταν να δηλητηριάσει τον Πύρρο... Ο Φαβρίκιος όμως αγανάκτησε για την αχρειότητα του ανθρώπου και, αφού έλαβε και τη συγκατάθεση του συναρχοντά του, έγραψε αμέσως επιστολή στον Πύρρο, συμβουλευοντάς τον να φυλάγεται από την επίβουλή».

Πλουτ. Πύρρος, 21

Οι ασκήσεις της ενότητας αυτής είναι επαρκείς. Προκειμένου όμως να έχει ο διδάσκων περισσότερες δυνατότητες επιλογής, προτείνονται και οι εξής δύο:

1. Να βρείτε και να αναγνωρίσετε συντακτικά τα απαρέμφατα της § 10.
2. Να βρείτε τους εμπρόσθετους προσδιορισμούς της § 9 και να προσδιορίσετε την επιρρηματική τους σχέση.

---

1. J.G. Droysen, Ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου (μετάφραση, εισαγωγή, σχόλια P.H. Αποστολίδης) I, σελ. 240-1, σσμ. 438, Αθήναι 1993.

Κεφ. 12,2-8 (Τρεις διδακτικές ώρες)

Το κείμενο αυτό μπορεί να διδαχθεί σε τρεις διδακτικές περιόδους, ανά δύο παραγράφους και με ανεξάρτητη θεματική ενότητα κάθε φορά (§§ 2-4: ο θρήνος των γυναικών, 5-6: διαβεβαιώσεις του Αλεξάνδρου, το λάθος της μητέρας του Δαρείου, 7-8: η στάση του Αλεξάνδρου προς την μητέρα του Δαρείου και τον Ηφαιστίωνα).

Επειδή οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τον πλάγιο λόγο, συνιστάται στον διδάσκοντα να τους υπενθυμίσει την εξάρτηση από το λέγουσι (§ 2), που αποτελεί και το ρήμα-κλειδί για την κατανόηση και τη μετάφραση του κειμένου.

Εναλλακτικές ασκήσεις:

1. Να βρείτε τους τύπους ενεστώτα της οριστικής της § 4 και να τους γράψετε στις άλλες εγκλίσεις στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό.
2. Να βρείτε και να αναγνωρίσετε συντακτικά τις μετοχές της § 5.

Ο ισχυρισμός του Αλεξάνδρου περί νομιμότητας του πολέμου που διεξήγε στην Ασία συναρτάται με όσα είχαν προηγηθεί σε βάρος της Ελλάδας από την παρέμβαση των Περσών τόσο κατά τους Μηδικούς πολέμους όσο και αργότερα με χρηματοδοτήσεις Ελλήνων, αλλά και υποκίνηση αποστασιών σε βάρος του Φιλίππου, για τη δολοφονία του οποίου ο Αλέξανδρος θεωρούσε αυτούς υπεύθυνους (βλ. επιστολές κεφ. 14).

Η αιγμάλωσία των γυναικών οφείλεται στο γεγονός ότι ο Δαρείος πολεμούσε έχοντας μαζί και την οικογένειά του, πράγμα που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της καχυποψίας και της ανασφάλειας που διακατείχε τους ηγεμόνες της Ανατολής, εξαιτίας των συχνών δολοφονιών των βασιλέων από σφετεριστές του θρόνου, πράγμα που άλλωστε είχε κάνει και ο ίδιος.

Λεπτομερειακή τέλος περιγραφή της βασιλικής σκηνης, δηλωτική της μαλθακότητας του Δαρείου και της έλλειψης κάθε διάθεσης να υποστεί τις ταλαιπωρίες που προϋπέθετε η εμπλοκή του στον πόλεμο, δίνεται από τον Πλούταρχο. Σύμφωνα με την περιγραφή αυτή η σκηνή περιείχε λεκάνες, στάμνες και αλάβαστρα διακοσμημένα με χρυσάφι, στολισμένες κλίνες και τραπέζια, ενώ ποικίλα αρώματα γέμιζαν με ευωδία όλον τον χώρο².

---

2. Πλούταρχου Αλεξάνδρος, 20.

3. ΒΙΒΛΙΟ Ε΄

Κεφ. 18, 4-6 (Μία διδακτική ώρα)

Αξιίζει εδώ να προσέξουν οι μαθητές ότι:

- α) ο Πώρος αντιμετωπίζεται ως στρατηγός αλλά και ως στρατιώτης
- β) ο «συναισθηματικός δεσμός» του Πώρου με τους ελέφαντες είναι στενός (Πρόβλ. Πλουτ. Αλέξ. 60).
- γ) ο Πώρος υποχωρεί μόνον όταν «τῶν πεζῶν οἱ πλείους ἀπολώλεσαν» και ο ίδιος τραυματίστηκε στον ώμο.
- δ) ο Αλέξανδρος εντυπωσιάζεται από το ύψος και τη γενναιότητα του Πώρου και επιθυμεί να τον γνωρίσει, όχι να τον αιχμαλωτίσει, όπως θα φανεί στη συνέχεια.
- ε) τα όπλα του Πώρου (ο θώρακας) είναι αντίστοιχα της αξίας και της θέσης του. [Πρόβλ. Γλ. Σ, (Οπλοποιία) τα όπλα του Αχιλλέα και στα κλέφτικα τραγούδια «τ' αντρειωμένου τ' άρματα...» (Έκλογαί Ν. Πολίτου)].

Κεφ. 19, 1-3 (Δύο διδακτικές ώρες)

Αξιοπρόσεκτα είναι:

- α) Ότι ο ίδιος ο Αλέξανδρος με «ὀλίγους τῶν ἐταίρων» σπεύδει να συναντήσει και να γνωρίσει τον ηττημένο αντίπαλο.
- β) Ότι ο Πώρος έρχεται προς τον Αλέξανδρο «οὐ δεδουλωμένος τῇ γνώμῃ», αλλ' ως ίσος προς ίσον.
- γ) Ο εντυπωσιασμός του Αλεξάνδρου φαίνεται και από το ότι πρώτος προσαγορεύει τον Πώρο και του ζητεί να πει «ὅ,τι οἱ γενέσθαι ἐθέλοι».
- δ) Στην έξυπνη και περήφανη απάντηση του Πώρου («*βασιλικῶς μοι χρῆσαι*») ο Αλέξανδρος απαντά ότι το αίτημα αυτό του Πώρου είναι αυτονόητο, και τον προτρέπει: «*ἀξίου (=απάντησε) ὅ,τι σοι φίλον*».
- ε) Η απάντηση του Πώρου («*πάντα ἐν αὐτῷ ἐνεῖναι*», δηλ. στο επίρρ. «*βασιλικῶς*») δείχνει την άποψη του Πώρου ως ηγεμόνα: ο ηγέτης δε ζητεί προσωπική χάρη αλλά την τιμή που οφείλεται στον ίδιο (ως ηγέτη) και στον λαό του.
- ζ) Για την ψυχολογική και πρακτική σημασία της στάσης του Αλεξάνδρου βλ. το πραγματολογικό σχόλιο της § 3 στο βιβλίο του μαθητή.

4. ΒΙΒΑΙΟ Ζ΄

Κεφ. 26, 1-3 (Δύο διδακτικές ώρες)

Πιθανές ερωτήσεις προς τους μαθητές είναι οι ακόλουθες:

- α) Γιατί οι στρατιώτες επιθυμούν να δουν τον... Αλέξανδρο;
– «οί μὲν, ὡς ζῶντα ἔτι ἰδοῖεν, οἱ δὲ, ὅτι τεθνηκέναι ἤδη ἐξηγγέλλετο, ἐπικρύπτεσθαι δὲ αὐτοῦ ἐτόπαζον πρὸς τῶν σωματοφυλάκων τὸν θάνατον..... τοὺς πολλοὺς δὲ ὑπὸ πένθους καὶ πόθου τοῦ βασιλέως βιάσασθαι, ἰδεῖν Ἀλέξανδρον» (Ασκ. 1).
- β) Πῶς ο Αλέξανδρος, αν και στα τελευταία του, ανταποκρίνεται στην επίσκεψη των στρατιωτών;
- γ) Τι δείχνει το γεγονός ότι τόσοι Μακεδόνες έσπευσαν να «ἐγκοιμηθούν» στο ιερό, για να δουν μαντικό όνειρο;

Αξιοσημείωτα επίσης είναι και τα εξής:

- ο Αρριανός χρησιμοποιεί το ρ. **θεραπεύομαι** (πρὸς τοῦ θεοῦ), ὄχι ἰῶμαι.
- ο θεός απαιτεῖ ικεσία για να ανταποκριθεῖ στο αίτημα: χρειάζεται δηλ. να είναι συνειδητή η στάση του πιστού απέναντι στον θεό.
- «Ἐπιτάφιον ἀγῶνα»: συνηθιζόταν πρὸς τιμὴν ἡρώων να τελούνται ἀθλητικοὶ ἀγῶνες. Πρὸλ. Δλ. Ψ' «ἄλλα ἐπὶ Πατρόκλῳ». Στην περίπτωση των διαδόχων του Αλέξανδρου ο ἀγῶνας δεν είναι μόνο ἀθλητικός.

5. ΒΙΒΑΙΟ Ζ΄

Κεφ. 28-30

Χαρακτηρισμός του Αλεξάνδρου

Σε μια διδακτική ώρα θα γίνει σχολιασμένη ανάγνωση (της μετάφρασης) των κεφαλαίων 28-30 του Βιβλίου της Ανάστασης του Αλεξάνδρου, όπου ο Αρριανός επιχειρεῖ μια γενική αξιολόγηση της προσωπικότητας του Μ. Αλεξάνδρου. Είναι απαραίτητο να επισημανθεῖ η βασική θέση του ὅτι ο Αλέξανδρος θα πρέπει να αξιολογηθεῖ συνολικά και τότε θα φανεί ὅτι οι αρετές του είναι κατά πολύ υπέρτερες ἀπὸ τις ἀδυναμίες του. Χωρὶς αὐτὴ τη συνολική εκτίμηση ὑπάρχει ο κίνδυνος εἴτε να τον υπερεκτιμήσουμε ὡς ἡμίθεο εἴτε να τον υποτιμήσουμε ὡς ἓνα κοινὸ ἄνθρωπο που ἦταν ἔρμαιο παράφορων παθῶν. Στην πραγματικότητα ο Αλέξαν-

δρος ήταν μία από τις μεγαλύτερες στρατιωτικές και πολιτικές προσωπικότητες της ιστορίας.

Κατά την ανάλυση του χαρακτήρισμού του Αλεξάνδρου από τον Αρριανό μπορούμε να συνοψίσουμε τις ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις:

Η Ανάβαση δεν είναι τίποτε άλλο παρά ο πανηγυρικός του Μ. Αλεξάνδρου. Ο θαυμασμός του συγγραφέα για τον ήρωά του φαίνεται από το πρώτο κιόλας βιβλίο (Α, 12,5), όταν αναφέρει ότι «οὐκ ἔστιν ὅστις ἄλλος εἰς ἀνὴρ τοσαῦτα ἢ τηλικαῦτα ἔργα κατὰ πλῆθος ἢ μέγεθος ἐν Ἑλλήσιν ἢ βαρβάροις ἀπέδεξάτο. Ἐνθεν καὶ αὐτὸς ὀρμηθῆναι φημι ἐς τήνδε τὴν ξυγγραφὴν, οὐκ ἀπαξιῶσας ἑμαυτὸν φανερὰ καταστήσειν ἐς ἀνθρώπους τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα». Αλλά και τα τελευταία λόγια του (Ζ, 30,2): «Οὐκ οὐδὲ ἐμοὶ ἐξω τοῦ θεοῦ φῦναι ἂν δοκεῖ ἀνὴρ οὐδενὶ ἄλλω ἀνθρώπων εἰοικώς», τούτο ακριβῶς τονίζουν.

Μέσα λοιπόν από τη διδασκαλία των επιλεγμένων ενοτήτων του σχολικού βιβλίου αναδείχθηκαν ορισμένα βασικά στοιχεία της προσωπικότητας του Αλεξάνδρου:

1. Η στρατιωτική ικανότητα και τα ηγετικά του προσόντα.
2. Η στάση και η συμπεριφορά του προς τους στρατιώτες, τους συνεργάτες, τους φίλους και τους αντιπάλους του.
3. Η πολιτική και η διπλωματική του τακτική.
4. Ο χαρακτήρας του (αρετές, αδυναμίες, προτερήματα, ελαττώματα).

Περισσότερο από όλα βέβαια προβλήθηκε η στρατηγική και πολιτική του ικανότητα και η συμπεριφορά του προς τους στρατιώτες, τους συνεργάτες, τους φίλους και τους αντιπάλους του.

Η συμπεριφορά του προς τους στρατιώτες του φαίνεται ήδη από την πρώτη μάχη του Γρανικού. Μετά το τέλος της μάχης, ο Αλεξάνδρος απέδειξε ότι, εκτός από σπουδαίος στρατηγός, είναι και μεγάλος ηγέτης. Η μεγαλοπρεπής ταφή των νεκρών στρατιωτών του, η φιλοτέχνηση ανδριάντων για τους νεκρούς εταίρους, η απονομή προνομίων στους συγγενείς τους, το έμπρακτο ενδιαφέρον του προς τους τραυματίες (Α, 16), οι υλικές και ηθικές αμοιβές προς τους άνδρες του, είναι χαρακτηριστικές ενέργειες, που επαναλήφθηκαν και άλλες φορές αργότερα, όπως μετά τη μάχη της Ισού (Β, 12, 1-2), και αποδεικνύουν το μεγαλείο του ως ηγέτη, αφού γνωρίζει τη σημασία του ψυχικού δεσμού ηγέτη και στρατού. Για να τονώσει το ενδιαφέρον του στρατού του, προσφέρει, με γενναιοδωρία, κίνητρα στους άνδρες του, πετυχαίνοντας έτσι να τους φιλο-

τιμήσει και να επιτύχει τους σκοπούς του (κάτι ανάλογο κάνει κατά την πολιορκία της Σογδιανής πέτρας (Δ, 18).

Χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρει ο Πλούταρχος στον Βίο του Αλεξάνδρου (Κεφ. 57) για τον τρόπο με τον οποίο παρακίνησε τους στρατιώτες του να προχωρήσουν στην εκστρατεία κατά των Ινδών:

«Όταν ο Αλέξανδρος επρόκειτο να εκστρατεύσει στις Ινδίες, επειδή έβλεπε το στρατευμα βαρύ και δυσκίνητο από τα λάφυρα, μόλις ξημέρωσε και φορτώθηκαν οι άμαξες, έβαλε φωτιά κι έκαψε πρώτα τις δικές του και των φίλων του. Ύστερα διέταξε να βάλουν φωτιά και στις άμαξες των Μακεδόνων. Και του πράγματος αυτού η απόφαση φάνηκε πιο μεγάλη και πιο φοβερή παρά το έργο. Γιατί μονάχα λίγους ελύπησε, ενώ οι περισσότεροι με φωνές κι ενθουσιώδεις αλαλαγμούς έδιναν τα αναγκαία σε όσους τα χρειάζονταν, κι εκείνα που περίσσευαν και δεν ήταν της πρώτης ανάγκης τα έκαίγαν οι ίδιοι και τα κατέστρεφαν και γέμιζαν τον Αλέξανδρο με ζήλο και με προθυμία».

Πλούταρχου, Βίος Αλεξάνδρου, κεφ. 57
μεταφρ. Ανδρ. Πουρνάρα, εκδ. Βιβλιοθήκη Παπύρου
«Τα άπαντα των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων» χ.χρ.

Η στάση του όμως προς τους στρατιώτες δεν παρέμεινε πάντοτε η ίδια. Από τη στιγμή που γίνεται κύριος της Ασίας, μετά την κατάλυση του περσικού κράτους, αλλάζει συμπεριφορά και φθάνει στο σημείο να απαιτεί να τον προσκυνούν, πράγμα που προκαλεί την έντονη αντίδρασή τους. Η πολιτική της συνεργασίας με τους ηττημένους εχθρούς συνέδεε ταυτόχρονα τον αποξένωνε από τους συμπολεμιστές του. Την πολιτική του αυτή να μη μειώνει τους ηττημένους λαούς έναντι των Μακεδόνων δεν μπορούσαν να αντιληφθούν οι στρατιώτες του.

Αλλά και προς τους φίλους και συνεργάτες του ο Αλέξανδρος γνώριζε να φέρεται με πραγματική φιλία και εμπιστοσύνη. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η στάση του προς τον φίλο του γιατρό, Φίλιππο τον Ακαρνάνα (Β, 4,7-11), όταν αρρώστησε στον ποταμό Κύδνο, που παρά το γράμμα του Παρμενίωνα να φυλάγεται απ' αυτόν, γιατί είχε πληροφορίες ότι σκόπευε να τον δηλητηριάσει, εκείνος απέδειξε έμπρακτα την εμπιστοσύνη προς αυτόν, πίνοντας το φάρμακο που του είχε ετοιμάσει ο Φίλιππος, αδιαφορώντας για τους φόβους του Παρμενίωνα.

Αξιοσημείωτη επίσης είναι η στάση του προς τον Ηφαιστίωνα (Β, 12,7-8), όταν, μετά τη μάχη της Ισσού, ο Αλέξανδρος επισκέφθηκε με τον φίλο του Ηφαιστίωνα την αιχμάλωτη μητέρα του Δαρείου και εκείνη

προσκύνησε τον Ηφαιστίωνα αντί γι' αυτόν. Η απάντηση του Αλεξάνδρου στο σφάλμα της γερόντισσας βασίλισσας «και εκείνον είναι Ἀλέξανδρον», αποδεικνύει την εκτίμηση και τη βαθιά φιλία προς τον φίλο του.

Προς τους αντιπάλους του ο Αλέξανδρος επέδειξε τέτοια συμπεριφορά που τον έκανε να προκαλεί τον σεβασμό όχι μόνο των ανδρών του αλλά και των εχθρών του. Αναφέρονται ενδεικτικά κάποια περιστατικά από αυτά που περιέχονται στο σχολικό βιβλίο:

1. Η ταφή των νεκρών ηγεμόνων των Περσών και των Ελλήνων μισθοφόρων μετά τη μάχη του Γρανικού (Α, 16,6).
2. Ο σεβασμός του προς τη βασιλική οικογένεια του Δαρείου μετά τη μάχη της Ισού (Β, 12,5-6) και η άδεια προς αυτή να θάψουν τους Πέρσες που έπεσαν στην Ισσό (Πλουτάρχου Αλέξ., 21).
3. Η στάση του προς τους αξιωματούχους του Δαρείου (Β, 14,7-8).
4. Η γενναιοφροσύνη και η ευγένεια προς τον νεκρό Δαρείο, όταν βρήκε το άψυχο σώμα του και διέταξε να το στείλουν «κεκοσμημένον βασιλικώς» στην Περσέπολη για να ταφεί στους βασιλικούς τάφους, πλάι στους άλλους Πέρσες βασιλείς «καθάπερ και οι ἄλλοι οἱ πρό Δαρείου βασιλεῖς» (Γ, 22).
5. Η συμπεριφορά του προς τον Οξυάρτη, την κόρη του Ρωξάνη και την οικογένειά του, μετά την κατάληψη της Σογδιανής πέτρας (Δ, 194-6). Και
6. Ο θαυμασμός προς τον Ινδό βασιλιά Πύρο για την ανδρεία του, η βασιλική συμπεριφορά προς αυτόν και η συναφή φιλίας μαζί του (Ε, 19).

6. Γενική θεώρηση του έργου του Αρριανού

Τέλος, σε μια διδακτική ώρα μπορεί να συζητηθούν τα «Θέματα για συζήτηση και γενική θεώρηση» της Ανάβασης του Αλεξάνδρου σε συνδυασμό με όσα εξέθεσε ο Αρριανός στα κεφ. 28-30 του Βιβλίου Ζ για τον χαρακτήρα του Αλεξάνδρου, ώστε να εκτιμηθεί γενικότερα η πολιτική και πολιτιστική σημασία της εκστρατείας του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Α' ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ	σελ. 7
Β' ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	σελ. 9
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 9
II. ΚΕΙΜΕΝΟ	σελ. 10
1. Βιβλίο Α'	σελ. 10
2. Βιβλίο Β'	σελ. 15
3. Βιβλίο Ε'	σελ. 17
4. Βιβλίο Ζ'	σελ. 18
5. Γενική θεώρηση	σελ. 21

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

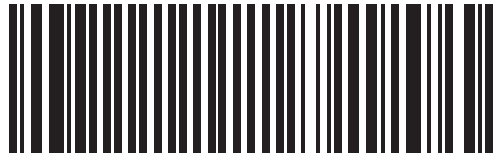

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ

(01) 000000 0 21 0122 4

Κωδικός βιβλίου: 0-21-0122

ISBN 978-960-06-2748-0